

DOI: 10.7596/taksad.v6i3.822

Citation: Karakaş, A. (2017). "Paylaşma Tutum Ölçeği" Geçerlilik Çalışması ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(3), 669-681. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i3.822>

"Paylaşma Tutum Ölçeği" Geçerlilik Çalışması ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi

"Sharing Attitude" Scale Validation and the Relationship with Some Variables

Ahmet Canan Karakaş¹

Abstract

In this research, the effects of "Sharing attitude", a religious and human value, on the mental health of the individual are examined. As a religious value, "Sharing" includes help and goodwill made for the sake of God. The best describing terms the concept of "sharing" are "infaq/donation" and "sadaqah/charity". As a human value, "Sharing" manifests in different appearances like empathy, altruism, conscience, and compassion. This research includes some analysis of the "Sharing Attitude Scale" which developed to determine the effects of "sharing" as both a religious and a human value on the individual's mental health.

The study examines the relationship of "sharing attitude" with some selected variables. The scale has been enhanced aiming at a universal sample. The research universe is Karabük and cluster sampling is used in the selection of the sample. A sample number that could represent the universe with 95% confidence level and 5% error margin was targeted and 401 samples were reached. The collected data has been analysed with SPSS 22 software. The scale includes three sub-dimensions of sharing: 1- instutional sharing, 2- personal sharing and 3- social sharing. Some figures obtained from the survey are as follow: Kaiser Meyer Olkin=0.800, Bartlett's Test of Sphericity= 885,529, df= 91, p= 0.000. As for reliability analysis, the Cronbach's Alfa figure is calculated as 0,76. As for the sub-dimensions, the figures of Cronbach's Alfa calculated as follows: For the instutional sharing $\alpha=736$, for the personal sharing $\alpha=496$, for the social sharing $\alpha=644$.

Keywords: Sharing Attitude, Infaq, Donation, Sadaqah, Charity, Alms, Instutional sharing, Personal sharing.

¹ Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Turkey. E-mail: ackarakas@yahoo.com

Öz

Bu araştırmada, dini ve insani bir değer olarak paylaşmanın bireyin ruh sağlığına etkileri incelenmektedir. Dini bir değer olarak paylaşma, Allah rızası gayesiyle yapılan yardım ve iyilikleri kapsar. Dini bağlamda paylaşma kavramını en iyi açıklayan kavram “infak” ve buna bağlı olarak da “sadaka” kavramlarıdır. İnsani bir değer olarak “paylaşma” ise empati, diğergamlık, vicdan, merhamet gibi farklı görünümde tezahür eder. Bu araştırma hem dini ve hem de insani bir değer olarak “paylaşma”nın bireyin ruh dünyasına etkilerini belirlemek için geliştirilen “Paylaşma Tutum Ölçeği” ile ilgili bazı analizleri ihtiva etmektedir.

Araştırmada paylaşma tutumunun seçilen bazı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Ölçek, genel örneklem hedeflenerek geliştirilmiştir ve ilk defa uygulanmıştır. Araştırma evreni Karabük ili olup örneklem seçiminde alan örnekleme kullanılmıştır. Evreni %95 güvenilirlik düzeyi ve %5 hata payı ile temsil edebilecek bir örneklem sayısı hedeflenmiş ve 401 örnekleme ulaşılmıştır. Veriler, SPSS programıyla analiz edilmiştir. Ölçek, *Kurumsal Paylaşma, Bireysel Paylaşma ve Sosyal Paylaşma* alt boyutlarını içermektedir. Araştırmada elde edilen değerler Kaiser Meyer Olkin = 0.800, Bartlett's Test of Sphericity=885,529, df=91, p=0.000 şeklindedir. Cronbach's Alfa değeri ise 0,76 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların Cronbach's Alfa değerleri Kurumsal al boyut için $\alpha=736$, Bireysel Paylaşma alt boyutu için $\alpha=496$, Sosyal Paylaşma alt boyutunun ise $\alpha=644$ şeklinde hesaplanmıştır.

Anahtar Kavramlar: Paylaşma, İnfak, Sadaka, Kurumsal paylaşma, Bireysel paylaşma.

Giriş

Paylaşma, sözlük anlamı olarak aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek anlamlarında kullanıldığı gibi mecaz olarak da benimsemek, onaylamak anlamlarında kullanılan bir sözcüktür (TDK, 2017). Ancak bu çalışmada paylaşma, bir şeyi bölmek, üleştirmek anlamında değil, malını, parasını, enerjisini ve vaktini ihtiyaç sahipleri ile paylaşma anlamında kullanılmıştır. Paylaşma dini, maddi ve insani alanlarda olabilir. Dini anlamda paylaşma kavramını maddi ve manevi olarak karşılayan en kapsamlı kavram infaktır. İslam dini, insanların sahip olduklarını, özellikle de ihtiyaç fazlası mallarını diğer insanlarla paylaşmalarını, yapmaları gereken ve inançlarının gereği olan bir davranış olarak kabul etmektedir². İnfak kavramı, geniş anlamı bir kavram olup zekât ve sadaka kavramlarını da içinde barındırır. İnsani paylaşma denildiğinde ise, insanların sevgilerini, mutluluklarını sıkıntılarını ve dertlerini paylaşması, onların içinde bulunduğu durum ile empati yaparak onlara yardımcı olmaları anlaşılır.

² Bakara, 2/215,219.

Ölçek hazırlanırken bireylerin daha çok maddi paylaşım tutumlarının biçimsel olarak gözlemlenmesi amaçlanmış ve paylaşımların sonraki süreçte ne tür etkileşimlere neden olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Paylaşma, dini bağlamda düşünüldüğünde infak, sadaka ve zekât formunda zikredilmektedir. Maddi ve insani paylaşma formu olarak infak ve sadaka, hastalıkları tedavi eden (El Münâvî, 2001), kötü huyları onarıp iyi huylara sevk eden bir özellik olarak da ön plana çıkmaktadır.³ Bu durumda paylaşma tutumunun bireyin ruh sağlığına katkı sağlayabileceği anlaşılmaktadır (Emmons, 1998; Gürsu, 2011:130). Aşağıda, paylaşma tutumları bağlamında infak ve sadaka formları ayrıca incelenmiştir.

İnfak

İslam dini, paylaşmayı hayatın tüm yönlerini kapsayacak şekilde ele almış ve dinî-ahlaki bir görev olarak ortaya koymuştur. Türkçede paylaşmayı en iyi açıklayan dini kavram infak olarak gözükmektedir. Sözlükte infak, malda ve diğer şeylerde vacip ve nafîle olarak yapılan harcamalara denir. Dolayısıyla infak, mal gibi maddi şeylerle olabileceği gibi, mal dışında bir takım manevi şeylerle de olabilmektedir (El-İsfehâni, 1986, s. 819).

Kuran'da infak övülen ve muttaki müminlerin özelliklerinden biri olarak vurgulanan bir davranıştır.⁴ Bununla beraber bollukta ve darlıkta infak edenlerin iyi insanlar oldukları ve Allah'ın iyi insanları sevdiği belirtilmektedir.⁵ Aynı zamanda ayete göre infak öfke kontrolü ve affediciliği kolaylaştıran dinamik bir davranış olarak da yorumlanabilir.

İbadetlerin insanın gönül dünyasına ve davranışlarına kazandırdığı farklı güzellikler vardır. İnfak kelimesinin manası düşünüldüğünde, bu ibadetin, insanı şahsiyet ve karakter bakımından maddenin esaretinden kurtarmayı amaçladığı görülür. Kalp katılığından kurtulmak ve müşfik bir birey olma yolunda infakı Hz. Muhammed bir reçete olarak şu şekilde sunmaktadır: “Eğer kalbinin yumuşamasını istiyorsan, fakiri doyur, yetimin başını okşa.”⁶

Sadaka

Sadakayı Ragıb el-İsfahanî (ö. 502/1108) el-Müfradat adlı eserinde şöyle tanımlamaktadır: “İnsanın kendi malından Allah'a yakınlaşma amacıyla elinden çıkardığı mala” sadaka denir. Sadaka, zekât anlamında kullandığı gibi zekâtın dışında nafîle niyetiyle yapılan her türlü hayırseverliğe de denir (El-İsfehâni, 1986).

³ Âl-i İmran,3/134.

⁴ Bakara, 2/3.

⁵ Âl-i İmran, 3/134: “Onlar ki; bollukta ve darlıkta infâk ederler, öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını bağışlarlar. Allah, ihsan edenleri sever.”

⁶ Ahmed b. Hanbel, c. II, s. 263.

İnsanın doğru ve güzel her davranışını sadaka olarak kabul eden İslâmiyet, “her maruf (iyilik) bir sadakadır”⁷ özellikle; Allah yolunda sadaka vermeye müminleri teşvik etmektedir. “Sevdiğiniz şeyleri infak etmedikçe hayra kavuşamazsınız”⁸ buyuran Kur’an, bu harcamadan dolayı rızıklarının daralacağından da endişe etmemeleri gerektiğini bildirmektedir.⁹

Sadakanın din psikolojisi açısından değerlendirildiğinde kaygı ve kederin giderilmesinde etkileri hadislerde belirtilmektedir. “Üzüntüleri ve sıkıntıları sadakalarla telafi ediniz. Böyle yaparsanız Allah sizin sıkıntılarınızı giderir, düşmanlarınıza karşı size yardım eder, şiddet ve sıkıntı anında ayaklarınıza sabit kılar” (Münâvî, 2001:239). Diğer bir hadiste ise: “Sadaka ile tedavi olunuz” (Münâvî, 2001:687) buyrulmaktadır. Zekat da infakın bir türü olmakla beraber her müslüman bireyi kapsamayan ve sınırları belli bir ibadet olduğundan burada ayrıca incelenmemiştir. Zekatın da müminleri felaha erdiren bir ibadet olduğu Kuran’da vurgulanmaktadır.¹⁰ Felah sözlükte "arzu edilen şeyleri elde etme istenmeyen şeylerden kurtulma, hayır, nimet. refah ve saadet içinde bulunma" gibi manalar taşır. Felah bir terim olarak, kişinin din ve ahlaki yükümlülüklerini yerine getirmesinin sonucunda dünyada elde edeceği başarı ve mutlulukla ahirette ulaşacağı ebedi kurtuluş ve saadeti ifade eder (Bebek, 2014).

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni Karabük ili olarak belirlenmiştir. Araştırma evrenini %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile temsil edebilecek örneklem sayısının 383 olması nedeniyle bu sayıya ulaşabilmek için 420 adet ölçek formu fotokopi yoluyla basılarak çoğaltılmıştır. Geri gelen 401 adet forma ait veriler SPSS programına yüklenerek detayları araştırmanın ilerleyen bölümlerinde verilen analizler yapılmıştır. Araştırma, 2016 yılında Karabük’te yapılmıştır. Araştırma grubu, araştırmanın amacının ne olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Ayrıca katılımcıların çalışmaya gönüllü katılımlarına dikkat edilmiştir. Katılımcıların sayısı (N=401) olarak saptanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Paylaşma tutum ölçeğine ait maddeler yazılırken ilk olarak tutum ölçülmesine ilişkin literatür taraması yapılmıştır. (Kaya, 1998) tarafından geliştirilen ‘Dinî Tutum Ölçeği’, ile Ortaöğretim

⁷ Buhârî, Edeb: 33.

⁸ Al-i İmran, 3/92.

⁹ Hud, 11/6.

¹⁰ Mu’minün, 23/4.

Öğrencilerinde Affetme Esnekliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik çalışması (Çolak, Koç, Düşünceli, & Eker, 2017), Affetme Eğilimi Ölçeği (Ayten, 2009) ölçekleri incelenerek 31 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçek maddeleri Karabük Üniversitesinde alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuş inceleme sonucunda 16 maddeye düşürülmüştür. Paylaşma Tutum Ölçeği “6” lı likert şeklinde hazırlanmıştır. İfadelere katılım puanlaması “0” hiç katılmıyorum, “1” çok az katılıyorum, “2” bazen katılıyorum, “3” katılıyorum, “4” oldukça katılıyorum, “5” tamamen katılıyorum şeklindedir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın örnekleminin uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi kullanılmıştır (Çokluk, Şekercioğlu, & Büyüköztürk, 2014). Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett (Sphericity) küresellik testiyle incelenebilir. Faktörleştirilebilirlik için KMO'nun 0.60'dan yüksek çıkması beklenilir. Hesaplanan ki-kare istatistiğinin anlamlı çıkması, veri matrisinin uygun olduğunun bir göstergesidir” (Büyüköztürk, 2014:136). Araştırmada elde edilen değerler Kaiser Meyer Olkin = 0.800, Bartlett's Test of Sphericity= 885,529, df= 91, p= 0.000 şeklindedir. Bu bilgiler ışığında elde edilen değerlerin anlamlı olduğu söylenilebilir.

“Analiz sonuçları açısından iki yöntem arasında genellikle ihmal edilebilir farkların olması ve daha kolay yorumlanabilir olması nedeniyle sosyal bilimlerde ölçek geliştirmede sıklıkla dik döndürme tercih edilmektedir. Dik döndürme tekniklerinden en sık kullanılan varimax ve quartimax'dır” (Büyüköztürk, 2014: 136). Araştırmanın faktör desenini belirlemek amacıyla temel bileşenler analizi ve döndürme yöntemi olarak da dik döndürme yöntemlerinden varimax seçilmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışması Ölçekten elde edilen puanların iç tutarlılık açısından güvenilirliğinin test etmek amacıyla Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı, testin iki yarı güvenilirliği Spearman-Brown korelasyon değeri, Guttman Split-Half değeri hesaplanmıştır.

Bulgular

Uygulamaya katılanların 208'i bayan, 193'ü erkek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre dağılımı ise 161 kişi düşük gelirli, 162 kişi orta düzey, 69 yüksek düzey gelirli şeklindedir. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı ise, 85 kişi ilköğretim mezunu, 188 kişi ortaöğretim mezunu, 126 kişi üniversite mezunu şeklindedir.

Tablo 1: Demografik Değişkenlerin Paylaşma Tutum Ortalamalarını Gösterir.

PT	Cinsiyet		Eğitim Düzeyi			Gelir Düzeyi		
□	E	K	İÖ	OÖ	Ünv.	Düşük	Orta	Yüksek
	46,95	48,66	46,00	46,89	50,47	46,22	48,53	49,62

Tablo 1'e göre paylaşma tutum ortalamaları erkeklerin 46.95, kadınların 48,66 hesaplanmıştır. İstatiksel anlamda fark olmasa da kadınlar erkeklere göre biraz daha paylaşımcıdır denilebilir. Eğitim düzeylerinde ise İÖ mezunları paylaşma tutum ortalamaları 46, OÖ mezunları ortalamaları 46.89, üniversite mezunlarının paylaşma tutum ortalamaları ise 50.47 olarak hesaplanmıştır. Buna göre üniversite mezunlarının daha paylaşımcı oldukları söylenebilir. Gelir düzeylerine göre paylaşma tutum ortalamaları incelendiğinde düşük gelirli katılımcıların 46.22, orta düzey gelir sahibi katılımcıların 48.53, yüksek gelir sahibi katılımcıların 49.62 olarak hesaplanmıştır. Buna göre eğitim arttıkça paylaşma tutumları da artmaktadır denilebilir.

Tablo 2: Paylaşma Tutum Ortalamalarının Demografik Değişkenler Açısından Farklılıkları Gösterir.

PT	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Gelir Düzeyi
t	1,436	58,271	47,873
p	0,152	0,000	0,000

Paylaşma Tutum Ortalamasının cinsiyet değişkeniyle arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1,436$; $p=0,152$, $p<.05$). Paylaşma Tutum Ortalamasında eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=58,271$; $p=0,000$, $p<.05$). Paylaşma Tutum Ortalamasının gelir düzeyi açısından yine anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir ($t=47,873$; $p=0,000$, $p<.05$).

Tablo 3: Paylaşma Tutum Ortalamalarının Demografik Değişkenlerle Korelasyonunu Gösterir.

		Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Gelir Düzeyi
PT	R	-,077	0,156	0,119
	P	0,152	0,004	0,028
	N	347	345	338

Tablo 3'e göre paylaşma tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,077$; $p=,152$, $p<,05$). Eğitim düzeyi ile paylaşma tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,156$; $p=,004$, $p<,05$). Gelir düzeyi ile paylaşma tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,119$; $p=,028$, $p<,05$).

Tablo 4: Güvenilirlik İstatistiklerini Gösterir.

Reliability Statistics

α	N of Items	KMO	Approx Square	Chi-df	p
,76	16	,80	885,5	91	0,000

Tablo 4'e göre Paylaşma Tutum Ölçeği'nin Cronbach's Alpha değeri .76, KMO değeri .80, Yaklaşık Ki-Kare değeri .885,5, $p=0,000$ olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Ölçeğin İki Yarı Test Güvenirlik Sonuçlarını Gösterir.

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı	Spearman-Brown	Guttman Split Half
Kısım 1	,700	8	,617	,615
Kısım 2	,637	8		

Tablo 5'te Paylaşma Tutum Ölçeğinin iki yarı test güvenilirlik çalışması yer almaktadır. Spearman Brown formülüyle hesaplanan iki yarı test güvenilirliği 0.617 ve Guttman Split-Half tekniği kullanılarak yapılan iki yarı test güvenilirliği de 0.615 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin iki yarı güvenilirlik düzeyinin 0.616 olduğu şeklinde değerlendirilir.

Tablo 6: Paylaşma Tutum Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Bulgularını Gösterir.

Rotated Component Matrix^a			
	Component		
	1	2	3
Uluslararası yardım kuruluşlarına (İHH vb.) ne ölçüde yardımda bulunursunuz	,778		
Kamu yararına çalışan kurumlara (THK, Vakıflar, vb.) ne ölçüde yardımda bulunursunuz	,773		
Hayır organizasyonlarının faaliyetlerinde (dernek çalışmaları vb.) ne ölçüde yer alıyorsunuz	,710		
Dini kurumlara (cami, kuran kursu vb.) ne ölçüde yardımda bulunursunuz	,565		
Gelirimize göre, muhtaç insanlara yaptığınız yardımlar sizce ne ölçüde yeterlidir?	,520		
Ailenizde komşularla yemek, araç-gereç vb. paylaşımı ne ölçüde yaygındır		,702	
Yakın dost ve arkadaşlarınıza yemek ısmarlama düzeyiniz nedir		,610	
Kullanmadığınız giyim eşyalarını ihtiyaç sahiplerine dağıtma düzeyiniz nedir		,610	

Kişisel araç-gereçlerinizi bunlara geçici ihtiyaç duyan komşularınızla ne ölçüde paylaşırsınız		,570	
Aşure ve kandil simidi dağıtma gibi dini temelli paylaşımlar ailenizde ne sıklıkta görülür		,569	
Kanun dışı bir olaya şahit olduğunuzda bunu yetkililere haber verme düzeyiniz nedir			,649
Yaşadığınız sorunları çevrenizle ne oranda paylaşırsınız			,603
Dinen gerekli zekât, fitre vb. paylaşım yükümlülüklerini yerine getirme düzeyiniz nedir			,537
Bildiğiniz şeyleri insanlara öğretmekten ne ölçüde zevk alırsınız?			,520
Varyans açıklama oranı (%) = 45,259 (Toplam)	17,46 2	15,97 0	11,82 7

Tablo 6'ya göre Paylaşma Tutum Ölçeğinin faktör yükleri .520 ile .710 arasında değişmektedir. Ölçek Kurumsal Paylaşma (F1), Kişisel Paylaşma (F2) ve sosyal paylaşma faktörlerinden oluşmaktadır. Faktör 1'in α değeri ,736, faktör 2'nin α değeri ,496, faktör 3'ün α değeri ise ,644 olarak hesaplanmıştır.

Yukarıdaki açıklamaya bakılarak yük değerlerinin araştırma kapsamına dâhil edilmesi gereken maddeler olduğunu söyleyebiliriz. Üç faktörün varyansa yaptığı katkının %45,259 olduğu görülmektedir.

Sonuç

Araştırmada geliştirilen ve üç alt boyuttan (16 ifade) oluşan Paylaşma Tutum Ölçeğinin istatistiki açıdan güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Paylaşma tutum ortalamaları 47,85 hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek ortalama 78'dir. Bu durumda katılımcıların paylaşma eğilimi yüksektir denilebilir. Katılımcıların kurumsal paylaşma alt boyutundan alacakları en yüksek ortalama 25 iken katılımcı ortalamaları 11,74 hesaplanmıştır. Kişisel paylaşma alt boyut en yüksek ortalama 25 iken alt boyut ortalamaları 17,79 hesaplanmıştır. Katılımcıların sosyal paylaşma alt boyut en yüksek ortalaması 25 iken bu alt boyut puanları 14,67 hesaplanmıştır. Buna göre katılımcıların kişisel paylaşım eğilim öncelikli oldukları söylenebilir.

Araştırmada, bireylerin paylaşma tutumlarında cinsiyet açısından bir fark gözlenmemekle birlikte eğitim ve gelir düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Eğitim düzeyine göre en paylaşımcı bireylerin üniversite mezunları olduğu görülmüş, gelir düzeyine göre ise yüksek gelirli bireylerin daha fazla paylaşma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Yapılan bir çalışmada da ailedeki dini geleneklerin eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre değişimini incelediği araştırmasında her iki değişkenin namaz ve oruç gibi bedeni ibadetlerde gerilemeye yol açtığını, ancak zekat, kurban gibi mali ibadetlerde olumlu etkisinin bulunduğunu tespit etmiştir (Yılmaz, 2012).

Paylaşmanın bir türü olan sadaka rahatsızlıkları tedavi etme özelliğine sahiptir (El Münâvî, 2001). Yapılan bir çalışmada paylaşmanın sınav kaygısını azaltmada pozitif etkisi olduğu gözlenmiştir (Karakaş, 2013). Âl-i imran suresi 134. ayetteki sıralama konumuz açısından dikkat çekicidir. Bollukta ve darlıkta infak etmek yani paylaşmayı bir alışkanlık yaşam tarzı haline getirmek güçlü bir tevekkül duygusunun gelişmesine bunun da güven duygusuna sahip güçlü bir kişiliğe dönüşmesine etki edebilir. Çünkü affetme ve öfkesini kontrol etme güçlü kişilik sahibi bireylerin özelliğidir (McCullough & Witvliet, 2002). Bu anlamda ölçek affetme, öfke kontrolü, dindarlık, öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş ve kaygı bozukluklarını ölçen diğer ölçeklerle uygulanıp paylaşma tutumlarının etkileri araştırılabilir.

Kaynakça / References

- Albayrak, A.; Acuner, Y. & Seyhan, B. (2014). Dua Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 365-372.
- Arslan, M. (2006). Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: “Yeni Çağ” İnanışları Örneği*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(11), 9-25.
- Aydın, H. (2001). *Kur'an'da Psikolojik İkna*. İstanbul: Timaş Y.
- Aydınay Satan, A. (2014). Dini İnanç ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Öznel İyi Oluş Düzeyine Olan Etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(7), 56-74.
- Ayten, A. (2009). Affetme Eğilimi Ölçeği. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 111-128.
- Ayten, A. (2009b). Affedicilik ve Din: Affetme Eğilimi ve Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 111-128.
- Bebek, A. (2014). <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c12/c120176.pdf>. 2017 tarihinde <http://www.islamansiklopedisi.info/>. adresinden alındı
- Bilgin, A. (2014). Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 75-84.
- Bugay, A. & Demir, A. (2012). Affetme Arttırılabilir mi?:Affetmeyi Geliştirme Grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 96-106.
- Buhari, M. B. (Ö:869. 2002a). *Cami-us Sahih* (I. bs b.). Mansura: Daru’l Ğad el- Cedid,.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Certel, H. (1993). *İman ve Ahlakta Kemalin Yolu*. İstanbul: Hamle Basın-Yayın.
- Cirhinlioğlu, F. G. (2014). *Din Psikolojisi*. İstanbul: NOBEL YAYIN DAĞITIM .
- Çokluk, Ö.; Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları* . Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çolak, T.; Koç, M.; Düşünceli, B. & Eker, H. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinde Affetme Esnekliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 63-73.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Doğan , T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Ebu Davud, Ö. S.-E.-S. (t.y.). *Sünenü Ebî Davud* (Cilt 1). Beyrut: Dâr'ul Kitab'ul Arabî.
- El Münâvî, M. A. (2001). *Feyzu'l – Kadîr, Şerhu Camiu's Sağîr* (Cilt III). Beyrut: Daru’ul-Kütübü el İlmiyye.
- El-İsfehâni, E.-H. (1986). *El-Müfredât fî Garîb 'il Kur'an, Gayz mad*. İstanbul: Kahraman Yayınları.

- Emmons, R. (1998). . (1998). “Religion And Personality” İçinde Edited By:Harold G.Koenig . H. Koenig içinde, *Handbook Of Religion And Mental Health* (s. 210). California, USA: Acaademic Pres.
- Gençtan, E. (2003). *Varoluş ve Psikiyatri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gençtan, E. (2004). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gümüş, P. D. (2006). *Sosyal Kaygı İle Başa Çıkma*. Bursa: Nobel Yayıncılık.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi (Doctoral dissertation)* . Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hökelekli, H. (1998). *Din Psikolojisi*. Ankara: TDV Yayınları.
- İbn Mâce, E. (1987). *Sünen*. Beyrut.
- Karaca, F. (2001). Din Psikolojisinde Metot Sorunu Ve Bir Dindarlık Ölçeğinin Türk Toplumuna Standardizasyonu. *EKEV*, 187-201.
- Karaca, F. (2011). *Din Psikolojisi*. Trabzon: Eser Ofset.
- Karakaş, A. (2013). Paylaşma Tutumlarının Sınav Kaygısı-Gelecek Kaygısı İle İlişkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 135-157.
- Kaya, M. (1998). *Din Eğitiminde İletişim ve Dinî Tutum*,. Samsun: Etüt Yayınları.
- Kimter, N. (2015). Oruç ve Öfke Kontrolü Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7-54.
- Kurtubi (1993). *El-Câmi’ul Ahkâm’il Kur’an* (Cilt 1-16). Beyrut: Dâr’ul Kütüb’ül İlmiyye.
- Küçükköse, İ. (2015). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzları ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Konya: Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış YL Tezi).
- McCullough, M. & Witvliet, C. (2002). The Psychology of Forgiveness. C. Snyder, & S. Lopez içinde, *Handbook of Positive Psychology* (s. 449). Oxford University Press.
- Myers, D. & Diener, E. (1995). Who is Happy. *American Psychological Society*, 6(1), 19.
- Necati, O. (2008). *Kur’an ve Psikoloji*. Ankara: Fecr Yayınları.
- Nevevi, İ. (2012). *Riyazu's Salihin*. İzmir: Işık. aralık 03, 2015 tarihinde <http://www.riyazussalihin.com/>: <http://www.riyazussalihin.com/#> adresinden alındı
- Okumuş, E. (2004). “Bir Din İstismarı Olarak Gösterişçi Dindarlık”. *İslamiyat*, 5(4), 193-205.
- Okumuş, E. (2006). Gösterişçi Dindarlık. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VI(2).
- Ören, H. & Aytemir, K. (2008). Kalp Hızı Toparlanma İndeksi Klinik Kullanım ve Yöntemler. *Türk Aritmi, Pacemaker ve Elektrofizyoloji Dergisi*, 141-150.
- Özer, K. (1994). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri Ön Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.
- Subaşı, N. (2004). *Gündelik Hayat ve Dinsellik, İstanbul: İz Yayınları*. İstanbul : İz Yayınları.

Şentürk, Habil (1994). İbadetin Manası ve Fonksiyonları Üzerine Psikolojik Bir Bakış Denemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 152.

Türk Dil Kurumu (2017).

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5899baefa26581.05955162. <http://tdk.gov.tr>:

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5899baefa26581.05955162 adresinden alındı.

Tekin, M. (2006). “Dindarlık Bağlamında Amel-i Salih Kavramına Sosyolojik Bir Yaklaşım” (25-26 Aralık 2004, İstanbul). *Dindarlık Olgusu Sempozyumu*. Bursa: Kur’an Araştırmaları Vakfı Yayınları.

Tuzgöl Dost, M. (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103-111.

Türk Dil Kurumu (2000). *Türkçe Sözlük* (Cilt II). Ankara: TDK.

www.academichospital.com.tr (t.y.). Ekim 2015 tarihinde Academic Hospital: <http://www.academichospital.com.tr/tr/sinav-kaygisi> adresinden alındı.

Yazır, E. M. (1995). *Hak Dini Kur'an Dili*. Ankara: Azim.

Yeğin, H. (2010). Öfke Duygusu ve Dini Açıdan Baş edebilme Yolları. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 235-258.

Yeniterzi, E. (2011). *Hız. Mevlânâdan Günümüz Yöneticilerine Öğütler*. Konya: İş'te Uzman.

Yıldız, M. & Meçin, M. (2014). DİNLERDE İÇ YOLCULUKLAR Riyazetin Kökenine Dair. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*(XVII), 221-251.

Yılmaz, S. (2012). *Türkiye'de Ailenin Dönüşümü*. Ankara: Divan Kitap.